

Марица Маловић–Ђукић

СРЕДЊОВЈЕКОВНА ИСТОРИЈА НА СТРАНИЦАМА ГОДИШЊАКА ПОМОРСКОГ МУЗЕЈА У КОТОРУ

Овај угледни часопис, који је почео да излази још 1952. године у Котору, обрађивао је средњовјековну историју, како политичку и економску тако и културну. Срећна околност је била то што је часопис излазио у граду у коме се налазила архивска грађа за средњи вијек, па су се поједини сарадници часописа (углавном су били из Котора) у својим радовима обилато користили грађом из Историјског архива у Котору, па се због тога може рећи да већи дио чланака и прилога из средњег вијена доноси мноштво новог. Објављено је око стотинак прилога и чланака из историје средњег вијека на страницама 29 књига Годишњака Поморског музеја у Котору. Скоро у сваком броју објављена су најмање два рада који обрађују средњовјековну историју, углавном Боне.

Часопис је на својим страницама објављивао грађу о поморству у XIV и XV вијеку, која је преведена с латинског и италијанског на српскохрватски, и на тај начин пружана је могућност да је користи шири круг научних и стручних посленика у својим радовима, иако она није дата по архивским правилима (узусима). (О поморству Боне – подаци из Државног архива у Котору – Годишњак Поморског музеја Котор I, 1952, 59–71).

Највећи број радова у Годишњаку обрађивао је економску историју – углавном поморску привреду. Велики број прилога из поморства објавио је Ристо Новијанић заједно са Ивом Стјепчевићем, мада је и сам дао доста. То су познати његови прилози о поморству, о једрењацима которске луке у другој половини XIV и у XV вијеку који се јављају скоро из броја у број. Из прилога Риста Новијанића о поморству и которским једрењацима сазнаје се о трговини Котора која је била разви-

јена са спољним свијетом: јужном Италијом, Венецијом, Драчком и Валонком. Његови радови пружају могућност да се сазна нешто више о которским занатима, посебно бродоградитељима. Радови Риста Ковијанића и Ивана Стјепчевића не могу се заобићи у даљим научним радовима било код расправа или синтетичких радова, јер су изворно фундирани.

Значајан прилог из економске историје Котора и Пераста је рад Богумила Храбака **Привредне везе Которана и Пераштана с Албанијом у XIV и XV вијеку**. Ту је обрађена трговина житом и сољу коју су набављали которски трговци у Албанији и довозили је у Котор.

Посебно треба истаћи значајан чланак покојног професора Ивана Божића (Годишњак VIII, 1970, 33–53) **Млеци на реци Бојани**, који је на основу домаће и стране грађе, прије свега млетачке, дао исцрпну анализу о млетачком коришћењу ријекe Бојане. Када су услови за пловидбу били повољни (виши водостај и мања оптерећеност брода) стизале су поједине врсте бродова до Скадарског језера. Најважнија мјеста дуж Бојане била су два бенедиктинска манастира: Свети Никола близу ушћа на десној страни ријекe и Свети Срђ (опатија светог Срђа и Ваха) на прилазу горњем плитком току ријекe, с њене лијеве стране. Свети Никола је доспио у млетачке руке тек 1442. или 1443. године, али су пријелаз преко ријекe и до те године контролисали Млечани, као господари саме ријекe, то јест воде у њој. Како се уз Бојану често ишло по дрвену грађу, она је товарена и код Светог Николе.

У Светом Срђу поред опатије налазило се црквено село поред кога су се налазили трг mercatum и царина dohana гдје је продавана со, а ту су биле и крчма и лука. Царина је несумњиво била за Млечане најважнија, јер је од давних времена ту продавана со читавом залеђу, зато што им је доносила уносне приходе. (Свети Срђ био је један од „тргова солских“.) Иван Божић је на основу разноврсне грађе изнио све релевантне чињенице о догађајима, превозу и царини који су се одвијали на ријечи Бојани и у њеној непосредној околини.

Посебно су значајни радови о Которској морнарици Славка Мијушковића и Милоша Милошевића.

Значајно мјесто на страницама Годишњака имају прилози о которском Статуу, посебно они дјелови који говоре о предаји града Котора Венецији почетком XV вијека и дјелови о поморству. То су прије свега прилози и коментари которског Статута Славка Мијушковића. Град који је највише обрађиван на страницама Годишњака јесте Котор, што је и разумљиво будући да је архивска грађа о њему највише и сачувана. Анализирани су друштвени односи Котора почев од XII вијека, па је историја града како друштвена тако и економска праћена све до краја XV вијека. Има низ прилога из друштвене историје средњовјековног Котора који су значајни, али има и радова који не пружају ништа новог, јер се не ослањају на изворе.

Из политичке историје Херцег-Новог има неколика рада који не доносе ништа новог.

На страницама Годишњана сусрећемо се са неколико прилога из историјске географије који проширују сазнања о појединим локалитетима у Боки.

Има неколико радова из историје умјетности на страницама Годишњана који су настали у фази обнове – ревитализације старог града и сакралних објеката који су смјештени ван градских зидина, мада су мали помаци у новим сазнањима.

Часопис је објављивао чланке и расправе из прошлости наших других области, мада су они занемарљиви у односу на историју Боке.

У Годишњаку су његовани и прикази, али су то углавном биљешне – преглед основне садржине појединих књига из историје средњег вијека.

На крају се може констатовати да углавном већина прилога и чланака који су објављени на страницама Годишњана представља неки мање а неки више допринос развоју историјске науке у Црној Гори.